

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA 2 (P2)

PUDUNGWANA 2010

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 70

Memorandamo ona o na le maqephe a 24.

TATAISO HO BATSHWAYI:

- Maamong ao motshwayi a fumanang mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, motshwayi a tshwaye feela karabo ya pele.
- Haeba mohlalobuwa a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona ho Karolo ya D (ho Puo ya Tlatsetso ya Pele), motshwayi a tshwaye feela dipotso tse pedi tsa pele.
- Maamong ao mohlalobuwa a nehelaneng ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse mme ya bobedi yona e nepahetse, motshwayi a tshwaye karabo ya pele, mme a tlohele e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe ka tsela e fosahetseng, motshwayi a tshwaye a ipapisitse ka memorandamo.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o amang moelelo, motshwayi a fosise karabo e jwalo, empa haeba mopeleto o sa ame moelelo karabo e jwalo e tshwauwe e nepahetse.
- *Mofuta wa potso tse telele* (ya moqoqo): Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase (kgutshwane) ho palo ya mantswe e behilweng, motshwayi a se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile boemong bo bobe. Athe haeba moqoqo o le molelele haholo, motshwayi a tshwaye ho feta moedi wa palo ya mantswe a behilweng ka mantswe a 50 (*mongolo o ngolwang ka ho takalatsa*), mme a se tswele pele ho tshwaya karolo e latelang moo.
- *Mofuta wa dipotso tse kgutshwane*: Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a puo a supang qotso (di-a-bulwa-le di-kwalwa) moo a lokelang ho qotsa, motshwayi a se behe kotlo.

Ha motshwayi a se a badile nehelano ya mohlalobuwa, a abele mohlalobuwa matshwao. Matshwao a ajwa ka ho lekanyetsa nehelano ya mohlalobuwa. Motshwayi o lokela ho sebedisa ruburiki e leqepheng le latelang bakeng sa ho aba matshwao. Tekanyetso e etswa ka ho beha kapa ho bekga mosebetsi (nehelano) wa mohlalobuwa ka ho o beha kgatong e itseng (Kgato ya 1 ho isa ho Kgato ya 7) ruburiking. Kgato e nngwe le e nngwe e na le tlhaloso, mme tlhaloso e itshetlehile makgetheng ana a mabedi e leng, **DIKAHARE le SEBOPEHO LE PUO**. Motshwayi a ele hloko hore kgato eo a e kgethileng ha a lekanyetsa, tlhaloso ya yona e lokela ho tsamaelana le mosebetsi (ditaba) wa mohlalobuwa ya lekanyetswang. Matshwao a bontshitswe qetellong ya kgato e nngwe le e nngwe.

Ho elwe hloko hore nehelano e lokela ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le **selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo**. Le ha nehelano e radilwe ka tsela ena, moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano.

Ha motshwayi a se a badile nehelano ya mohlalobuwa, a abele mohlalobuwa matshwao. Matshwao a ajwa ka ho lekanyetsa nehelano ya mohlalobuwa. Motshwayi o lokela ho sebedisa ruburiki e leqephele le latelang bakeng sa ho aba matshwao. Tekanyetso e etswa ka ho beha kapa ho bekga mosebetsi (nehelano) wa mohlalobuwa ka ho o beha kgatong e itseng (kgato ya 1 ho isa kgatong ya 7) ruburiking. Kgato e nngwe le e nngwe e na le tlhaloso, mme tlhaloso e itshetlehile makgetheng a mabedi e leng **dikahare le tsebediso ya puo**. Motshwayi a ele hloko hore kgato eo a e kgethileng ha a lekanyetsa, tlhaloso ya yona e lokela ho tsamaellana le mosebetsi (ditaba) wa mohlalobuwa ya lekanyetswang. Matshwao a bontshitswe qetellong ya kgato e nngwe le e nngwe. Motshwayi a ele hloko hore makgetha ana a mabedi a hokahantswe, mme a lokela ho nkuwa e le ntho e le nngwe(ho ya ka ruburiki) ha ho lekanyetswa moqoqo wa mohlalobuwa.

Qetellong ha motshwayi a se a nehelana ka matshwao a sebedise senotlolo sena se latelang ho bontsha kabo ya hae ya matshwao:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	25	Dik. =
Sebopeho le Puo	10	S/P =
Matshwao ohle	35	

**KAROLO YA A, B LE YA C: RUBRIKI YA HO LEKANYETSA MOFUTA WA POTSO E TELELE (YA MOQOQO) PALENG
LE TSHWANTSHISONG – PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)**

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 E babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e foofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
	80% – 100%	70% – 79%	60% – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
DIKAHARE: - Kutlwisiso ya potso/ sehlooho; botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), le kutlwisiso e tebileng ya sengolwa.	- Sehlooho se hlahoswa ka botebo, dintlha tsohle di utullutswe ka botlalo. - Tshekatsheko ke e ba-batsehang: o tshehetsa ditaba tsa hae ka dintlha tsa mefuta e fapaneng ho tswa bukeng. - Tshekatsheko ya hae e paka kutlwisiso e tebileng ya potso le ya mofuta ona wa sengolwa.	- Sehlooho se hlahoswa ka bokgabane, dintlha tsohle di utullutswe ka tekano. - Tshekatsheko e hlahisitswe ka botlalo; o nehelana ka dintlha tsa mefuta e fapaneng, mme di tshehetswa ho tswa bukeng. - Tshekatsheko ya hae e paka le ho supa kutlwisiso e kgabane ya potso le ya mofuta ona wa sengolwa.	- Sehlooho se hlahoswa ka tsela e supang kutlwisiso, mme dintlha di utullutswe hantle. - Tshekatsheko e hlahisitswe ka tsela e batlang e anetse; empa tse ding tsa dintlha di haellwa ke sefutho se hlokehang bakeng sa ho matlafatsa moelelo. - Tshekatsheko ya hae e na le bopaki bo itseng bo supang kutlwisiso ya potso le ya mofuta ona wa sengolwa.	- Sehlooho se hlahositswe ka tsela e kgotsofatsang le ha e se dintlha tsohle tse utullutsweng ka botlalo. - Tshekatsheko e hlahisitswe ka tsela e batlang e kgotsofatsa; mona le mane ho hlahisitswe dintlha tse ntle bakeng sa ho matlafatsa moelelo. - Dintlha boholo di tsheheditse le ha bopaki e se bo kgodisang hakaalo ka nako tsohle; ho bonahala a na le kutlwisiso ya motheo ya sengolwa sena.	- Ho etswa boiteko bo mahareng ba ho hlahosa sehlooho; dikarabo tsa hae ke tse tlwaelehileng feela. - Tshekatsheko e supa kutlwisiso e haellang ya potso; ditaba tsa hae ha di kgodise hakaalo; tshehetso ke e seng kae feela ho tswa sengolweng. - Tshekatsheko ya hae e na le bopaki bo supang a se na kutlwisiso ya motheo ya mofuta ona wa sengolwa mmoho le ya potso.	- Sehlooho se hlahoswa ka tsela e bontshang kutlwisiso e fokolang haholo. - Tshekatsheko e na le kgaello e kgolo; dibakeng tse ding ho na le phetapheto ya dintlha ha tse ding di tswile lekoteng. - Tshekatsheko e bontsha kutlwisiso e sa tebang; mme nqa tse ding ho na le ditlhaloso tse fosahetseng.	- Karabo ya hae e tsamaelana hanyane le potso, le ha di sa utlwisishe kapa di tswile lekoteng. - Tshekatsheko e supa boiteko bo fokolang ba ho araba potso. Dintlha tse seng kae tse nepahetseng ha di a tshehetswa ho tswa sengolweng. - Ho entswe boiteko bo fokolang ba ho araba potso. Tse ding tse mma-lwa tse nepahetseng ha di a tshehetswa ho tswa sengolweng.
MATSHWAO A 25	20 – 25	17½ – 19½	15 – 17	12½ – 14½	10 – 12	7½ – 9½	0 – 7

Makgetha a ho lekanyetsa	Kgato ya 7 E babatsehang	Kgato ya 6 Phihlello e kgabane	Kgato ya 5 Phihlello e ntle	Kgato ya 4 Phihlello e mahareng	Kgato ya 3 Phihlello e foofo	Kgato ya 2 Karolwana feela	Kgato ya 1 Ha ho phihlello
	80% – 100%	70% – 79%	60% – 69%	50 – 59%	40 – 49%	30 – 39%	0 – 29%
SEBOPEHO LE PUO: - Sebopeho, tlhophiso ya mehopolo le nehelano e nang le neeletsano e momohaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehlo tse sebedisitswen g temeng.	- Sebopeho se totobatsa kgokahano e babatsehang; tsela eo a tshetlehang dintlha ka yona e paka kutlwisiso e tebileng ya sehlooho. - Selelekela le qetelo di bopilwe ka tsela e babatsehang; ditaba di bopilwe ka bohlae mme di lebisatse tlhahisong ya moelelo o toma mme o kgodisang. - Tshebediso ya puo, sehlo le setaele di sutsitse, mme di phehisa tlhahisong ya moelelo o nepahetseng.	- Sebopeho sa moqoqo ke se setle; selelekela le qetelo di hlahisitswe ka bokgabane, mme di paka kutlwisiso e anetseng. - Tshekatsheko ke e hlahisitsweng ka bokgabane, mme e tshhehetswa ka mabaka a utlwahalang ho tswa sengolweng se botsitsweng. - Tshebediso ya puo, sehlo le setaele di lo-ketse sepheo, mme di phehisitse tlhahisong ya nehelano e ntle.	- Sebopeho sa moqoqo se a utlwisisa; dintlha tsa hae di a dumellana. Mo-mahano e hlahella selelekeng, qetelong le dite-maneng tse itseng. - Tshekatsheko e hlahisitswe ka tsela e ntle, mme dintlha tsa hae di hlahisitswe ka tsela e utlwisisahang ho tswa sengolweng se botsitsweng. - Tshebediso ya puo, sehlo le setaele bohola di hlahella nehelanong di sebedisitswe ka tsela e nepa-hetseng.	- Ho na le bopaki bo seng bokae bo supang hore sebopeho sa moqoqo selatetswe ka tshwanelo; Boholo popeho ya ditemana e nepahetse. - Tshekatsheko ya hae e hlahisa kgaello e totobetseng sebopehong sa moqoqo; ho bonahala tlhalohanyo le kgokahano di haella haholo moqoqong wa hae. - Ho hlahella diphoso tse seng kae tsa puo, athe sehlo le setaele di batla di nepahetse. O haellwa ke tlhalohanyo le kgokahano.	- Sebopeho se bontsha diphoso tse entsweng moralong; nehelano ya dintlha ha e utlwahale, ha e bope tlhalohanyo. Diratswana di fosahetse. - Tshekatsheko ya hae e hlahiswa ka tsela e supang kgaello, mme dintlha tsa hae ha di a behwa ka tatlano e lebisang popong ya tlhalohanyo e phethahetseng. - Diphoso tsa puo di bonahala ka bongata. Tshebediso ya sehlo le setaele ha e a etswa ho tadimilwe maikemisetso.	- Sebopeho ha se a ralwa ka tshwanelo, mme se nyotobetsa moelelo. Diratswana le tsona ke tse fosahetseng. - Tshekatsheko e hlahiswa ka bofokodi bo bohola. Dintlha di hlahiswa ka tsela e fokolang, mme le ditaba tsa hae ha di na tlhalohanyo ya letho. - Tshebediso ya puo le setaele di hlahella di fosahetse haholo hoo karabelo yohle e fosahalang.	- Ha ho bopaki ba letho bo bontshang hore moqoqo o ngotswe ho tadimilwe sebopeho. Ha ho diratswana kapa kgokahano. - Ho boima ho ka bona boiteko bo etswang ba ho araba potso tshekatshekong ya hae. Karabo ya hae ha o ke ke wa utlwisisa se hlahiswang; ha ho tlhalohanyo ya letho. - Tshebediso ya puo, sehlo le setaele, bohola ba nehelano yohle di hlahella di sebedisitswe ka tsela e fosahetseng haholo.
MATSHWAO A 10	8 – 10	7 – 7½	6 – 6½	5 – 5½	4 – 4½	3 – 3½	0 – 2½

Qetellong ha motshwayi a se a nehelana ka matshwao a sebedise senotlolo sena se latelang ho bontsha kabo ya hae ya matshwao:

Dintlha tse tadingwang	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	25	Dik. =
Sebopeho le Puo	10	S/P =
Matshwao ohle	35	

KAROLO YA A: PADI/NOBELE**POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie****Kgohlano****Selelekela**

Mona selekelaeng mohlalobuwa o tla nehelana ka tlhaloso e kgutshwane ya kgohlano le kamoo e lelekelwang kateng paleng.

- Kgohlano paleng ena e thehilwe hodima mathata ao mophetwa ya ka sehloohong, a teanang le ona bophelong.
Mefuta e fapaneng ya kgohlano e tla hlaloswa hakgutshwane
- Kgohlano e tswalwa ke qaka eo baphetwa ba sehlooho a thulanang le yona ka sepheo sa ho e rarolla.
- Tharollong ya qaka eo, ho ba le thulano ya maikutlo pakeng tsa baphetwa – e ka ntle – le thulano ya maikutlo a mophetwa ha a tshwanela ho nka diqeto – e ka hare.
- Sesosa sa kgohlano paleng ena se hlalisoa ke baphetwa ba batlang ho bontsha bohlaale/maqiti ka sepheo sa ho iphedisa.
- Kgohlano e boetse e nontshwa le ke dibaka tseo ba tswang ho tsona: thulano ya maqiti/bohlaale ba Sekgukguni (Kgauteng) kgahlanong le maqiti/bohlaale ba Mananyetsa (Foreisetata) mme ena ke kgohlano ya ka ntle.

Mmele

Karolo e kgolo ya moqoko wa mohlalobuwa e tla ba mmele. Mona ho tla tejwa ka mefuta e fapaneng ya kgohlano paleng ena le kamoo kgohlano e holang kateng.

- Tswelopeleng ya pale, re bona ho hlahella kgohlano ya ka hare moo mophetwa a nahanang ka thata ha a tshwanela ho nka diqeto (Sekgukguni le Mananyetsa).
- Ka mora hore ba qhekanyetsane ka boleka ba lehlabathe le kwahetsweng ka mahe a dinotshi, le thipa ya kgauta mophethwa ka mong o ne a halefile hona hoo ba bileng ba tshwarana ka matsoho, ba lwana ya kgumamela.
- O na ke mohlala o motle wa kgohlano ya ka ntle.
- Re bona thulano ya maikutlo (e ka hare, ha pale e qala moo Mananyetsa a reng “batho ba Kgauteng ba iketsa ba bohlaajana ... ba re rona ka mona ka Foreisetata re dithotho”.
- Mantswe ana a bontsha kgohlano e ka hare, mme e mo susumetsa ho nka bohato ba ho bontsha ba Kgauteng hore ha se dithotho. Ha Sekgukguni yena a re “batho ba ituletse lefifing kwana Foreisetata, mose wane ho ho noka ya Lekwa, tjhelete ya ka e ngata ho bona kwana.” Ona ke mohlala e motle wa kgohlano ya ka hare.
- Mananyetsa o bontsha bohlaale/maqiti a hae, ha a tla fumana tjhelete ho tswa ho mofumahadi wa morena Ramoroko, mme o siya Sekgukguni lebitleng hore a shwelle moo.
- Sekgukguni o a mo raka, o a tswa lebitleng le yena o ntsha maqiti/bohlaale ba hae, mme a qetelle a e tshwere matsohong a hae. Ena ke kgohlano ya ka ntle ebile e tswala tebello.
- Pale ena e hodiswa ke kgohlano ena. Phapanyetsano ena e bontsha maqiti ho tswa mahlakoreng ka bobedi. Qetellong ba dumellana ka hore ba hlolane ka bohlaale, mme ba qetella ba arolelane bokgothokgotho boo.

[35]

Qetelo/Phethelo

Kgohlano e salwa morao ke ketsahalo. Ketsahalong e hlahellang ka mora kgohlano bobedi bona Mananyetsa le Sekgukguni, ba tshwarana ka matsoho ba arolelana hlooho ya tsie/bokgothokgotho.

ELA HLOKO: Sena ke tataiso feela. Motshwayi a bale karabo ya mohlalobuwa ka hloko mme a abe matshwao ho ya ka ruburiki.

[35]**KAPA****POTSO YA 2: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie**

- 2.1 Pimville porofensing ya Kgauteng. ✓✓ (2)
- 2.2 O ile a hlokomediswa ke mosi o neng o kubella ha hae, a nahana hore ntlo e a tjha. ✓✓ (2)
- 2.3 Ho bitsa Sekgukguni hore a tle hae. ✓✓ (2)
- 2.4 **Hadibonwe Mananyetsa** ✓
Redientse Sekgukguni ✓
Ela hloko: Ha mohlalobuwa a sa ngola lebitso le sefane ka botlalo, a se abelwe matshwao. (2)
- 2.5
 - Lefatshe le ne le sa futhumalletse batho/bonokwane bo ne bo eso ate/.
 - E mong le e mong wa bona o ne a sa nahana hore batho ba bang ba ka ba le bora jwalo ka yena
 - Mehlang ya kgale. ✓✓**E le nngwe feela.** (2)
- 2.6 Ba ne ba qhojwa ke tlala e ka malapeng/ bofuma/ bofutsana/ ho hloka tjhelete ✓✓ (2)
- 2.7 E, ke sesosa sa kgohlano.
 - Ka mora ho hlolana ka thipa le manepa, Mananyetsa a sisinya hore ba ilo qhekanyetsa mofumahadi wa morena Ramoroko. ✓✓
 - Mananyetsa a iketsa ngaka, e neng e phekola morena mme Sekgukguni a kena lebitleng la Ramoroko. ✓✓
 - Ka hoo ba qetella ba qhekelletse mofumahadi wa morena Ramoroko ba fumane tjhelete. ✓✓
 (6)
- 2.8 E! Ho ya ka diketsahalo tsa pale ena bo a lefa hobane baphetwa bana ba qetelletse ba fumane tjhelete ya boqhekanyetsi. ✓✓ (2)
- 2.9 E, hobane ba qetelletse ba arolelana bokgothokgotho boo ba tjhelete. ✓✓ (2)
- 2.10 Ha ho ya bohlale ho feta e mong. ✓✓ Ba a lekana hobane ba qetelletse ba arolelane tjhelete ho se ya hlotseng e mong ka mahlale. ✓✓ (4)
- 2.11 O ne a disa ✓ ebile a tsoma. ✓ (2)

- 2.12 2.12.1 Lekwa/ Vaal ✓
 2.12.2 Mananyetsa ✓
 2.12.3 Sekgukguni ✓ (3)

- 2.13 • Bohlale ha bo ahe ntlong e le nngwe. ✓✓ Mananyetsa ha a qeta ho qhekanyetsa Sekgukguni, o ne a nahana hore ke yena ya bohlale ho feta Sekgukguni anthe Sekgukguni le yena o ntse a le bohlale. ✓✓
 • Ha o le ntate o tshwanetse ho kgwantlella lelapa la hao. Ka lebaka la malapa a tlaleng, banna bana ba ile ba tswa ho ya sella bana.
 • Ntjapedi ha e hlolwe ke sebata. Maqiti a bona ba le babedi a ile a etsa hore ba hlole bothata boo ba neng ba e na le bona.
 • Ho futsaneha ho ka etsa hore motho a etse dintho tse mpe jwalo ka banna bana ba ileng ba utswa. (4)
 • O se ke wa tshepa motho hobane ke mona Sekgukguni le Mananyetsa ba etsetsane botsotsi.
 • O se ke wa tshepa motho hobane Mananyetsa ke enwa o siile Sekgukguni ka lebitleng.

Kgetha e le nngwe feela. Mohlahlobi a ele hloko dikarabo tse nepahetseng tsa bahlahlobuwa

[35]

KAPA

POTSO YA 3: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe**Selelekela**

Mona selelekeleng mohlalobuwa o tla nehelana ka tlhaloso e kgutshwane ya kgohlano le kamoo e lelekelwang kateng paleng.

- Kgohlano paleng ena e thehilwe hodima mathata ao mophetwa ya ka sehloohong, a teanang le ona bophelong ka baka la ho rata Lerato.
- Mefuta e fapaneng ya kgohlano e tla hlaloswa hakkgutshwane.

Mmele

Karolo e kgolo ya moqoqo wa mohlalobuwa e tla ba mmele. Mona ho tla tejwa ka mefuta e fapaneng ya kgohlano paleng ena, le kamoo kgohlano e holang kateng.

Kgohlano ya ka hare

- Hlomi o touta ka Lerato, e bile o lora a tsamaya le Tshiu ya mo sitisang ho mo fumana.
- O nka qeto ya hore a se fellwe ke tshepo, o tla tsitlallela ho fumana Lerato mme a mo rate ho ya ho ile.
Hlomi o ferekanngwa ke ditaba tsa lengolo leo a le amohetseng le tswang ho Dineo
 - Ka pelong o qeta ka hore o rata Lerato.
 - O amohela lengolo la bobedi, o ipotsa dipotso di hana ho fela.
 - O ipotsa hore na e ka ba Dineo o mo rata ka lerato leo yena a ratang Lerato ka lona.
 - Hlomi o dubeha monahano ha a nahana Dineo a mo utlwela bohloko.
 - Dineo o fa Hlomi sefaha se ngotsweng “I LOVE YOU”, mme Hlomi ha a tsebe hore a etse eng, a se kenya ka lebokosong leo a neng a kentse mangolo ho lona.
- Hlomi o kopana le ngwanana ya bitswang Botjha tekesing e yang yunivesithing ya Pretoria. Ha ba ntse ba qoqa a hlokomela hore o a mo rata.
- Lerato a halefela Hlomi a ba a mmolella hore yena o tla tsamaya le mang kappa mange bile ha se mosadi wa Hlomi.
- Hlomi a utlwa bohloko a ba a batla ho tsebisa batswadi ba Lerato empa a itshwara.
- Nakong ena Lerato o ne a bonahala a sa utlwisise se etsahalang ka yena.
- Lerato a fetohela Hlomi mme a tsamaya le Firi.

Phethelo/Qetelo

Ka mora hore kgohlano e fihle sehlohlolong, e tlameha ho fela. Diketsahalo tse hlahlamang di bontshe hore ha kgohlano e fela, mohlodi o lokela ho hlaha.

- Hlomi a etsa dipatlisiso, a fumana hore Firi o tsamaela Lerato ngakeng ya methokgo e bitswang Mmadito.
- Sehatisamantswe se paka bolotsana ba Firi.
- Firi le Mmadito ba a tshwarwa.
- Lerato o kopa tswarelo mme o boelana le Hlomi.

ELA HLOKO: Sena ke tataiso feela. Motshwayi a bale karabo ya mohlalobuwa ka hloko mme a abe matshwao ho ya ka ruburiki.

[35]**KAPA**

POTSO YA 4: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

- 4.1 Tshalathuto ✓ (1)
- 4.2 O ne a batla ho hapa Lerato. ✓✓ (2)
- 4.3 Ho ketekwa dilemo tse 40 sekolo se thehilwe ✓✓ (2)
- 4.4 Tshiu le Firi ✓✓ (2)
- 4.5 Hlomi o ile a etsa motantsho o bitswang American Jive e neng e tsejwa ke yena a le mong mme a kgahla lerato haholo. ✓✓ (2)
- 4.6 O ile a mo rekela dieta tsa motjeko. ✓ (1)
- 4.7 E, Hlomi o tswa lelapeng le mahareng. ✓ ha Tshiu yena a tswa lapeng la borui. ✓ Lerato o tla amohela Hlomi ebang a utlwisisa hore lerato la nnete le bolela eng ✓ empa ha a rata tjhelete le bophelo bo hodimo, o tla kgetha Tshiu. ✓ (4)
- 4.8 4.8.1 Ba ne ba ya dibakeng tse fapaneng ho ya ntshetsa thuto tsa bona pele. ✓✓ (2)
- 4.8.2 Hlomi o ile yunivesithing ya Afrika Borwa ✓ ho ya ithuta ka tsa meriana le dipatlisiso. ✓
Lerato o ile yunivesithing ya Kapa ✓ ho ya ithuta tsa tlhaho. ✓ (4)
- 4.8.3 American Fund Scheme/D. ✓ (1)
- 4.8.4 Ba mo etseditse mofao/B. ✓ (1)
- 4.8.5 Tjhe, Ha bo a mo lokela, ✓ o ne a sa tlameha ho sala Lerato morao hobane Dineo o ne a mmontshitse hore o a mo rata. ✓✓
Karabo ya mohlalobuwa e utlwahale mme e tshehetswe ka lebaka le utlwahalang. (3)
- 4.8.6 O ile a re Lerato ke Bosweu ba lehlwa la pelo ya hae, o ne a le kgotso le pelo e le tshweu ka lerato la bona. ✓✓ (2)
- 4.9 Ntate eo e ne e le ntata Lerato. ✓ mohlant a neng a menngwe ha boLerato, ntate Fibane o ile a mo amohela ✓ Lerato le mmae ba thaba kaha bona ba ne ba se ba tseba Hlomi. ✓ Ho tloha mohlant oo, Hlomi a lokoloha, lerato la bona la hola. ✓ (4)
- 4.10 Ke ne ke tla kgutlela ho yena ke mo tshedise.
Ke ne ke tla ba hole le yena hobane ha a ka a amohela ditaba tsa lerato la ka. ✓✓
(Dikarabo tsa bahlahlobuwa di lekolwe.) (2)
- 4.11 Dineo ke motho ya nang le pelo ebile o na le lerato. ✓✓ (2)

[35]**KAPA**

POTSO YA 5: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima**Kgohlano****Tlhekelo/Selelekela**

Mona selelekeleng mohlalobuwa o tla nehelana ka tlhaloso e kgutshwane ya kgohlano le kamoo e lelekelwang kateng paleng.

- Chikano o theoha helikopotareng sehlekehleke sa Deidro mme hang o lemoha hore o wetse lerabeng.
- O re o boela helikopotareng empa o kopana le sefako sa dikulo.
- Helikopotara e dikanyetswa ke masole a tshwereng dithunya.
- Masole a mo qhoba ho mo isa ho e moholo
- Kopang ya mobishopo Biala le mahlahana a hae (Bana ba Phiri), ho totobala kgohlano e pakeng tsa Bana ba Phiri le mebuso ya Afrika e Borwa
- Mopresidente wa Botswana Gabriel Gaofetoge le Timbonile Dlamini moemedi wa Afrika Swatinia, ba se ba bolauwe. Ena ke tlaleho ya mobishopo Biala.
- Kopanong ena ho rerwa kwetelo ya mopresidente wa Bosothonia, e leng Monnafeela.
- Morero wa kwetelo eo, ke ho tshosa mebuso ya dinaha tsa Afrika e Borwa.

Mmele

Mohlalobuwa o lokela ho qala ho nama ka kgohlano mehatong e fapaneng ya moralo.

Kgolo ya Kgohlano

- Moatemirale Makhanda (Zero) o tsebisa Chikano ka qaka eo ba leng ho yona – Bana ba Phiri ba nka lefotha polaong ya Gaofetoge le Timbonile Dlamini.
- Ba bile ba ntse ba belaelwa ho nyameleng ha tlhpikepe, Thakadi.
- Chikano o rongwa ho ya fuputsa le ho tsoma Bana ba Phiri.
- Amanda sehlwela sa Zero, se neng se nya matsete ka taba tsa Bana ba Phiri, se a bolawa kwana Namibia.
- Chikano o phonyoha lefu tlhaselong eo, e nkileng bophelo ba Amanda.
- Chikano o fihla Botswana moo diphuputsong tsa hae a thuswang ke moborikadiri Ramaqiti.
- Dipuo le dipotso tsa Ramaqiti di hlokomedisa Chikano hore Ramaqiti, ha se motho eo a ka mo tshepang morerong ona.
- Hona moo Botswana Chikano o phonyoha tekong ya ho mmolaya. O belaela hore Ramaqiti o nka lefotha tekong eo.
- Ramaqiti o mo qobella ho amohela tshireletso eo a batlang ho mo fa yona. Eo taba Chikano o lala a sa e tseba.
- Chikano o nyenyelepela Kweneng moo a ratang ho ya kopana le moruti Sam Zamiya kgaitsemi ya Amanda.
- Moo Kweneng kerekeng ya St Paul Mission, o teana le yena Sam mmoho le Sister Ruth.
- Bobedi bona bo a mo tshwara. Bo a mo hlekefetsa e bile bo batla ho mmolaya.
- O pholoswa ke Paliya Kaluyanda, mosireletsi wa Chikano ya rometsweng ke Zero.

Tharahano

- Chikano le Paliya ba fihla Bosothonia ka lengele.
- Chikano o thabela ketelo ya mobishopo Biala Bosothonia hobane o batla ho kopana le yena.
- Ha a utlwisise hore Biala ya belaelwang ka bonokwane le ho ba setho sa Bana ba Phiri, o kopana jwang le Bosothonia.
- Bana ba Phiri ba buisana le monghadi Khumalo, mohlophisi wa koranta ya SETJHABA.
- Ba phatlaetsa dinaha tsa Afrika e Borwa molaetsa o reng:
 - mopresidente Monnafeela o atleeng tsa bona.
 - Thakadi tlhapikepe ya nyutleleha le yona e atleeng tsa bona.
 - Hore bobedi bona bo fumanwe, ba batla ho hlapiswa ka dimiliyone tsa Diprotea tse 400.
 - Tjhelete eo yohle ba e batla pele dihora tse 48 di fela.
 - Ho sa beng jwalo, ba tla hlokoatsa Monnafeela ho fihlela mebuso e inehela kopong ya bona.
 - Ba re hape ba tla qhomisa diqhomanane tsa nyutleleha tse ntshitsweng ho Thakadi.
- Kwana ha Katriena Chikano o tshwarwa ke boMphafudi (mahlahana a Bana ba Phiri)
- Tshwarong eo Chikano o teana sefahleho le sefahleho le mobishopo Biala.

Sehlohlolo

- Tsietsing eo Chikano o fihla a pholoswa ke Paliya hape.
- Mobishopo Biala o ipha dimenyane e le ha a baleha hore Paliya a se ke a mo tshwara.
- Dinaha tsa Afrika e Borwa di tsebisa hore pele di ka nehelana ka tjhelete, Bana ba Phiri ba di fe netefaleto ya ho re:
 - mopresidente Monnafeela o ntse a phela hantle moo a leng teng.
 - tlhapikepe e bitswang thakadi e bolokehile.
 - diqhomanane tsa nyutleleha tse ho yona di bolokehile.
- Bana ba Phiri ba phethisetswa kopo ya bona ya ho fumantshwa sefofane se kentseng bokgothokgotho ba ditlhapiso.
- Ramaqiti e ba e mong wa ditho tsa tshireletso tse keneng sefofaneng seo.
- Hodimo moyeng o a se kwetela o se lebisisa Sehlekehlekeng sa Deidro.

Phethelo/Qetelo

Mona pheletsong, mohlalobuwa o lebelletswe ho bontsha kamoo kgohlano e ileng ya fihla bokgutlong kateng.

- Mona sehlekehlekeng o tshwara boChikano mme o ba senonela tsohle ka Bana ba Phiri.
- Chikano le ba bang ba tsebiswa ke Ramaqiti hore hantlentle Biala ke mang.
- Ramaqiti o bontsha boChikano bokgabo le thekenoloji eo ba e sebedisang.
- Ba qala le ho tseba hore Sister Ruth ke kgaitse di ya hae Ramaqiti.
- Ha a fumana tsebisano ya hore masole a mebuso a mo setse morao, o etsa qeto ya ho baleha ka tjhelete a siya kgaitse di le bohle hona mona.

ELA HLOKO: Sena ke tataiso feela. Motshwayi a bale karabo ya mohlalobuwa ka hloko mme a abe matshwao ho ya ka ruburiki.

[35]**KAPA**

POTSO YA 6: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima**Dikarabo**

- 6.1 O Namibia. ✓ (1)
- 6.2 O ne a rometswe ke moatemirale Makhanda (Zero) ho ya fumana ditokomane le disebediswa, tseo a neng a tla di sebedisa Botswana/O ne a tlameha ho ya fuputsa taba tsa Bana ba Phiri Botswana feela Zero a re a qale Namibia ho lahla mohlala. ✓✓
E le nngwe feela (2)
- 6.3 Sam Zamiya. ✓ (1)
- 6.4 Barumuwa ba Sam Zamiya/Bana ba Phiri ba ile ba mo futuhela ba batla ho mmolaya. ✓✓ (2)
- 6.5 Ba ile ba mo tshella sethethefatsi se robatsang haholo senong sa hae ✓ yare ha a robetse boroko, ba kena ka tonnorro e tsamayang ka tlasa hotele ✓ ba hlahella ka kamoreng ya hae mme ba tswa ba mo kakasitse ho ya helikopotareng ✓ (3)
- 6.6 O ile a kgona ho thobela mapolesa a Ramaqiti, a ba a ya fihla Kweneng moo a neng a batla ho ya kopana le moruti Sam Zamiya. ✓✓ (2)
- 6.7 Ketelong tseo tsa hae ka bobedi, o ile a hlaselwa ke Bana ba Phiri ✓✓ (2)
- 6.8
- Tlhapikepe e bitswang Thakadi e diatleng tsa Bana ba Phiri. ✓
 - Mopresidente Monnafeela le yena o diatleng tsa bona. ✓
 - Bana ba Phiri ba batla ditlhapiso tsa dimiliyone tse makgolo a mane tsa Diprotea hore ba lokolle mopresidente le Thakadi. ✓
 - Tjhelete eo ba e batla pele dihora tse 48 di fela.
 - Ha ho sa phethiswe, ba tla qhomisa diqhomane tsa nyutleleha tse ntshitsweng ho Thakadi.
 - Hape ba tla hlekefetsa mopresidente Monnafeela hampe ho fihlela ho latetswe taelo ya bona.
- Tse tharo feela** (3)
- 6.9 O ne a batla ho mo hloma dipotso, tseo a neng a nahana hore di tla mo thusa diphuputsong tsa hae tse malebana le Bana ba Phiri ✓✓ (2)
- 6.10
- E, o a tshepahala. Seo a ileng a se tshepisa Chikano hore o tla se fumana Namibia, Chikano o fetse a se fumana. ✓✓
 - Mohla Chikano a batlang a bolawa Botswana, o ile a tshepisa ho mo romella mosireletsi. Mosireletsi (Paliya Kaluyanda) eo o fetse a fihla mme a ba a mo pholosa tleneng tsa lefu.
- E le nngwe feela** (2)
- 6.11 Thakgodi/C✓ (1)
- 6.12 Kweneng/A ✓ (1)

- 6.13 Ke nnete hobane:
- mohla Chikano a batlang a bolawa ke batho ba neng ba mo thunya, ha a fihla hoteleng Ramaqiti o ile a mo letsetsa mohala.
 - Hape mohla Chikano a neng a itse ha a sa hloka thuso ya hae, o ile a bona a setswe morao ke koloi e itseng ka hara toropo mme a ja methinya ho e nyamellang.
 - Ka mehla hang feela ha Chikano a fihla hoteleng eo a neng a dula ho yona, o ne a mo letsetsa. Sena ke sesupo sa hore metsamano ya hae e ne e disitswe. √√
- E le nngwe feela.** (2)
- 6.14 Tikoloho ya metsesetoropo le mahae a dinaha tsa Afrika e Borwa. √√ (2)
- 6.15 E le mophetwa ya lonya, ya kgopo ya bileng a thabela polao e sehloho ya motho e mong. √√ (2)
- 6.16 Tjhe.
- Sohle seo ba se entseng e ne e le ka sepheo sa ho ithuisa.
 - Mohla ba neng ba rera ho kwetela mopresidente Monnafeela, ba itse ba batla ho nyolla mekotla ya bona ya tjhelete e seng e fokotseha. √√
- E le nngwe feela.** (2)
- 6.17 Tjhe.
- Hobane hangata ditonnoro tsa mofuta oo ke tsa tshireletso nakong ya tshohanyetso. Beng ba meaho (dihotele), bapresidente le bahlanka ba itseng ho tsa tshireletso ya naha, ba a tseba ka tsona.
 - Tshireletso ya bapresidente e matla hoo e sa felleng sebakeng seo ba leng ho sona feela. Mapolesa a ba hohle le dibakeng tse haufi le moo ba leng teng. √√
- E le nngwe feela.** (2)
- 6.18 Nasala eo a seng a tsejwa e le moruti Biala, o ne a iphelela bophelo ba jwala le basadi. √ Yaba o etsa qeto ya ho fetoha mekgweng mme ya eba moruti. √ Ha a se a le boruting, Ramaqiti a mo kgelosa a mo susumelletsa ho kena mokgatlong ona wa dinokwane wa Bana ba Phiri. √ (3)

[35]

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 7: SEFI – DJ Nkutha****Tlhahiso/Selelekela**

Mohlalobuwa o tla lelekela ka ho nehelana ka kakaretso ya kamoo diketsahalo tsa terama di thehilweng kateng. A ka hlalosa malapa a amehang mmoho le dibapadi.

- Malapa a amehang ka kotloloho – la Khathatso Motaung le la Raboditse.
- Mmatisetso le Mmankepe ke mafumahadi a banna bana.
- Ana ke malapa a metswalle.
- Tiisetso ke moradi wa Motaung mme Nkepe ke wa Raboditse.
- Lapa la Motaung ke la majakane athe la Raboditse ke la tumelo ya setso.
- Tikoloho ya diketsahalo ke ya metseng ya mahae.
- Sesosa sa kgohlano – ho iswa yunivesiting ha Tiisetso/lefufa/mona.

Mmele

Ho ya ka mofuta wa potso, mmele wa moqoqo o tla bontsha kamoo diketsahalo di tswalanang kateng. Ha diketsahalo di tswalana jwalo, kgohlano e a hola.

- Sephetho sa tlhahlobo ya materiki se tswile. Tiisetso o pasitse athe Nkepe yena o feitse.
- Ho atleha ha Tiisetso ho tsosa kgohlano pakeng tsa hae le Nkepe.
- Kgohlano ena e fetela batswading. Mona le lefufa di a toota kwana ha Raboditse.
- Raboditse le Mmankepe ba rera ho nyopisa morero wa lapa la Motaung wa ho isa Tiisetso yunivesiting.
- Kgohlano pakeng tsa Mmatisetso le Mmankepe e a toota.
- Kgohlano – kwana mosebetsing Motaung le Raboditse ba fapana ka maikutlo ntlheng ena.

Tharahano

- Raboditse o kenya Motaung moya wa hore a se ise Tiisetso yunivesithing.
- O mmontsha dimpe tsohle tsa ho ruta ngwana wa ngwanana. O re banana ba a senyeha hona moo yunivesithing. Ebile hape ngwana ngwanana o fetela ditjhabeng.
- O re Motaung a se mamele mosadi hobane ho etsa jwalo, ke ho bontsha bofokodi le hona ho tsherehana.
- Motaung o qetella a sa mamele mosadi hobane ho etsa jwalo, ke ho bontsha bofokodi le ho tsherehana.
- Motaung o qetella a wetse lerabeng la Raboditse.
- O kwenehela tumellano ya hae le mohatsae.
- Raboditse o ruta Motaung ho nwa jwala.
- Jwala bo mo etsisa mehlolo e sa tshwaneng le yena. Lapa la hae le tlontlolleha hampe haholo.
- Ka le leng e itse a se a bo jele, ke ha a leka ho beta moradiae.
- Raboditse o sebedisa ditlhare tsa hae ho kenya Motaung tebetebeng e tshabehang ho feta.
- O mo kgannela sefing sa hore a ratane le Mmatshela, mosadi ya rekisang jwala.

Phethelo/Qetelo

- Mohlahlobuwa o tla akaretsa dintlha tsohle a bontsha kamoo dintho di simolohileng kateng tlhekelong.
- Di qadile e se taba tse kgolo empa tsa iketsa ditabahi, tsa mpefala.
- Tsa qetella e le mafito a rarahaneng a hlohang tharollo.

ELA HLOKO: Sena ke tataiso feela. Motshwayi a bale karabo ya mohlahlobuwa ka hloko mme a abe matshwao ho ya ka ruburiki.

[35]**POTSO YA 8: SEFI – DJ Nkutha**

- 8.1 Le Mmatsetso/mohatsae/mofumahadi/mosadi wa hae. ✓ (1)
- 8.2 Ntho ya hore Tiisetso a ye yunivesithing. ✓ (1)
- 8.3 O ile a hana ho isa Tiisetso yunivesithing/o ile a hlanohela/fetohela diqeto tsa hae. ✓ (1)
- 8.4 O ile a eletswa/o ile a kengwa moya ke Raboditse hore ho isa ngwana wa ngwanana yunivesithing ke ho senya nako. ✓✓ (2)
- 8.5
- E le motho ya hlohang boikemelo diqetong tseo a di nkileng/ o hloka botsitso /ke motho ya sa tsebeng ho inahanela.
 - E le lekwala la monna le hlohang ho sireletsa taba tsa lapa la lona. ✓✓ (2)
- E le nngwe feela.**
- 8.6 Ke mona kapa lona lefufa hobane Nkepe o utlwile bohloko ha a feitse mme Tiisetso yena a pasitse/ke sephetho sa materiki. ✓ (1)
- 8.7 Ke Tiisetso ✓ (1)
- 8.8 E, ho jwalo. Lelapa la Motaung ke la Bokreste athe la Raboditse lona le dumela ho tsa setso mme le nyefola la Motaung ka hore ke la majakane a iketsang batho ba betere. ✓✓ (2)
- 8.9 Ke Mmatshale. ✓ (1)
- 8.10 Kgathatso – Diketso tsa hae di dumellana le lebitso la hae. O ile a kgathatsa lelapa la hae ha a ne a kwenehela taba ya ho isa Tiisetso yunivesithing/ha a se a ithutile mothamahane a kgathatsa ka ho hlorisa lelapa la hae/ ha a habotse tedu tsa banna a kgathatsa ka ho kgolwa/dula ha Mmatshale a se a bolaisa lapa la hae tlala. ✓✓

Mmatshale – O ne a tshella banna dikala di tlala mme e re ha ba se ba tahlilwe, a ikgaapele bona.

Mmatsetso – O ile a tiisetse mathata le matshwenyeho a lapa la hae, ao a ileng a a bakelwa ke Kgathatso.

Tiisetso – O ile a tiisetse, a hana ho fetoha boitshwarong ba hae le ha Nkepe a ne a mo emelletse. Ha a ka a lahla tshepo ha ntatae a nka mothinya o motjha bophelong.

Raboditse – Enwa ke raletjhoba wa sebele. Ke seepamere se sebedisang ditlhare ho senya malapa a batho jwalo ka ha a entse ka la Khathatso Motaung.

E le nngwe feela.

(2)

- 8.11 Motaung o hlompha mosadi wa hae hobane ke moo o hana ho kwenehela geto eo ba e entseng mmoho ✓✓ athe Raboditse yena ha a na tlhompho ho basadi. O re monna ke hlooho ka hoo o lokela ho shapa mosadi hore a etse seo a se batlang. ✓✓ (4)
- 8.12 Tjhe, ha a phonyohelwa. Ke sona semelo sa hae hobane o tlotlolla Mmankepe mohatsae ka phafa pela Nkepe mme a be a ba shape bobedi. ✓✓ (2)
- 8.13 Ke ho konkolla Motaung hore a hane ho isa Tiisetso yunivesithing jwalo ka ha wa hae Nkepe, a sa pasa a ikela difemeng. ✓✓ (2)
- 8.14 O ne a sa iphe nako ya sekolo a matha le bashanyana/ o ne a se na nako ya dithuto tsa hae. ✓✓ (2)
- 8.15
- Ntatae o ile a tiisa sena ka ho mmontsha senepe se tswang ka hara e nngwe ya dibuka tsa hae. Senepeng seo o ne a sunana le moshanyana.
 - Tiisetso o ne a mmolelle hore o feidisitswe ke bashanyana ba bangata bao a ratanang le bona. ✓✓ (2)
- 8.16
- Mongodi o sebedisa mabitso a metse e fapaneng e tikolohong ena.
 - O sebedisa mabitso a dinoka tse fapaneng tse tikolohong ena.
 - O sebedisa mabitso a dikolo tse fapaneng tse tikolohong ena.
 - Ke motsesetoropo Nkepe o ya hodimo le tlase ka ditekesi
 - Diphetho tsa materiki di hlahisitswe koranteng ✓✓ (2)
- E le nngwe feela**
- 8.17 Mongodi o tshehetsa ditlhare tsa setso ✓ hobane o bontsha matla a tsona. Di ile tsa atlehisa merero ya Raboditse. ✓✓ (3)
- 8.18 Mona kapa lona lefufa le qhalang malapa. ✓✓ (2)
- 8.19
- Ke mo genehele hobane o qhadile lelapa la hae a sa lemohe hore Raboditse o a mo dihela.
 - Ke se mo genehele (halefele) hobane o ile a etsa manganga, a tiisa hlooho ha mohatsae a mo hlokomedisa sefi seo a se tjhehetsweng./Ke mo halefele hobane Motaung ke motho e moholo empa ha a ikemele. ✓✓ (2)
- E le nngwe feela** [35]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: PALEKGUTSHWE**POTSO YA 9: MODIA – MK Mofihli le ba bang: Ke ne ke sa kgolwe****Semelo sa Makatikati****Selelekela**

Mohlalobuwa o tla lelekela ka ho nehelana tlhaloso ya Semelo le kamoo se bang le kabelo kgolong ya palekgutshwe

Semelo ke botho kapa boitshwaro ba mophetwa ho ya kamoo mongodi a mo hlahisang kateng. Ka nako e nngwe o re nolofaletsa ka ho reha mophetwa lebitso le tla re senolela ka botho/boitshwaro kapa semelo sa mophetwa. Le ho enwa Makatikati o ntse a entse jwalo.

Mophetwa enwa wa rona o ne a bontsha boitshwaro/semelo se latelang:

Mmele

Ho ya ka mofuta wa potso, mmele wa moqoqo o tla bontsha kamoo diketsahalo di tswalanang kateng. Mona mohlalobuwa o tla fana ka dintlha tsohle tse bontshang botho / boitshwaro ba mophetwa ya boletsweng.

1. Ke tau ka lapeng:

- O bohale bo tshabehang baneng. O a ba kgaruma ebile o kgarumela le mosadi. Bobe ke ho re o diphoso le yena.
- O ne a kgakgatha mosadi mme ke ka hona mosadi a dulang a thotse ka nako tsohle.
- A fane ka taelo e thata ya hore bana ba se tsamaye le bana ba bang, ha ba etswa sekolong. Sepheo e le sa hore ba se talole bofokodi ba hae baneng ba bang.
- Ha a ba bone ba e na le bana ba bang, o ne a fihla a ba shapa.

2. O hloka botshepehi

- O tshepisa kgaitshedie le mmae hore o tla nka bana hore ba ilo dula le yena, ba kene sekolo. Athe o hopotse ho etsa ho hong hosele ka bana bao.
- Ha a tshepahale ho mosadi wa hae hobane o ile a robala ngwana e monyenyanane. Le manyalo ana a mangata a tiisa ntlha eo.

3. O hloka qenehelo

- Monna enwa ya bitswang Makatikati, o ne a hlekefetsa bana ka motabo. A emella Dieketseng mme a ba a robala le yena. A etsa seo ntle le qenehelo ya letho.

4. Ha a na boikarabelo:

- O iphapantse mmae ya kulang ka ho se tle hae le ha a sebetsa haufi le hae, ebile a tseba hantle hore mmae le kgaitsedie ba a mo hloka.
- Le ha a fihla hae, o hloleha ho ntsha le sente e ntsho feela hore ba tsebe ho isa mmae ngakeng.

5. Ke phokojwe ka hara lekoko lanku:

- O ne a ikentse ntate kapa malome wa bana athe o habile ho kgotsofatsa ditabatabelo tsa hae.
- Le diaparo tsa kereke o ne a ipata ka tsona hore batho ba nahane hore ke motho wa kereke.

6. O ne a le leshano:

- Ka mora hore tsa masimong di hlahelle, o ile a bua leshano ha a ne a isitse ngwana tliniking. A bolela hore o tlapentlile motho ya neng a hlekefetsa Dieketseng.

7. Lebitsolebe ke seromo:

- Lebitso lena (Makatikati), ka puo ya rona le bolela mehlolo kapa meeka. Dintlha tse ka hodimo di fela di tiisa hore ka nnete Makatikati, ke monna wa meeka le yona mehlolo.

Qetelo/Phethelo

Ka nnete lebitso la mophetwa enwa le hlile le tsamaelana le diketso tsa mophetwa mme diketso tsa mophetwa enwa ehlile di a tsamaelana mme di bopa semelo sa mophetwa

ELA HLOKO: Sena ke tataiso feela. Motshwayi a bale karabo ya mohlalobuwa ka hloko mme a abe matshwao ho ya ka ruburiki.

[35]**POTSO YA 10: MODIA – MK Mofihli le ba bang**

10.1	Dipalangwang tsena tsa mokunyata di ne di sa mo fe phomolo. ✓	(1)
10.2	E ne e le leponesa ✓	(1)
10.3	Reutlwile/B✓	(1)
10.4	Maqiti le ho nahana ka thata/A. ✓	(1)
10.5	Ho romela mapolesa/C. ✓✓	(1)
10.6	Jan Hoffmeyer, motseng wa Welkom. ✓✓	(2)
10.7	Metseng ya ditoropo. ✓ Lebitso la sebaka ke Welkom. ✓	(2)
10.8	Bophelo ka kakaretso. ✓✓	(2)
10.9	Hobane e ne e le tsa mokunyata. ✓✓	(2)

10.10 10.10.1 Reutlwile ✓ (1)

- 10.10.2
- Ditho tsa mokgatlo di ne di lwantshana ka botsona. ✓
 - Mekgatlo ya dipalangwang e se e le mengata. ✓
 - Batho ba bang ba hweba ntle le mangolo a tumello. ✓
 - Makoloi a mang a tsamaya moo a sa tshwanelang teng. ✓
 - Batho ba tsamaisang dikgwebo tsena, ba bang ha ba na thupello. ✓

Tshwaya tse tharo feela. (3)

10.11 Mabaka a entseng hore Reutlwile a bolawe:

- Reutlwile o ba nyefotse hampe. ✓
 - Basotho ha ba tsebe letho ka kgwebo. ✓
 - Reutlwile o ba rohakile. ✓
- Ba ne ba e na le lefufa. ✓

Tse tharo feela. (3)

10.12 Ka baka la boipelaetso ba ditho tse ding, Reutlwile a dieha ho bitsa kopano mme sena se ile sa tswala pherekano.

- Bapalami ba hlekefetswa ke bakganni. ✓✓
- Dipalangwang di nka bapalami moo ho sa tshwanelang. ✓✓
- Reutlwile a qetella a thuntswe a bolawa. ✓✓

Tshwaya tse pedi feela. (4)

10.13 Nakong ya Tupu batho ba batsho ba ne ba hlokofofatswa ke boTupu feela le ha e se e le bana ba Rantsho ba laolang, ba ntse ba hlokofofatsana. ✓✓
Bana ba Rantsho ba ne ba ntse ba hloka mangolo a ho hweba ✓✓

(4)

10.14 O ne a le kgopo/pelompe/lonya. ✓ Tupu o ne a sa batle ho bona Rantsho a tswela pele. ✓✓

(3)

10.15 Ee, hobane o ne a leka hore mokgatlo o tsamaiswe hantle. ✓✓

KAPA

Tjhe, hobane e ne e le ntshunyekgare ✓✓

(2)

10.16 E ka ka mosebetsimmoho o ne a batla a le lehlakoreng la boReutlwile ✓✓

(2)

[35]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO**POTSO YA 11**

- 11.1 Meokgo ✓ (1)
- 11.2 Kodiamalla $\frac{1}{2}$ "Mpatliseng ke saretswe"/Ke hlomohile ke saretswe/
Molathothokiso wa $\frac{2}{3}$ ✓ (1½)
- 11.3 Melathothokisong ya 1 le 2 ✓ (1)
- 11.4 Ha a sa tla kgutla moo a ileng teng./ho nyamela/ho hlokahala ✓✓ (2)
- 11.5 Moleng wa 14/16, ✓ ho toboketsa/hatella/matlafatsa seo ho buuwang ka
sona. ✓✓ (3)
- 11.6 Sethothokisi se re ho botswe baruti/ba mmolokileng mabitleng. ✓✓ (2)
- 11.7 Anastrofi, ✓ ho hatella/toboketsa/matlafatsa se bolelwang. ✓✓ (3)
- 11.8 Molathothokisong wa 4. ✓ Sethothokisi se kgathatsehile se ipotsa potso e sa
hlokeng ho ka arajwa/ Le fetola mmotsi mmotsuwa. Le bontsha ho hloka
botsitso ha maikutlo a sethothokisi/mmotsi. ✓ (2)
- 11.9 Ke utlwela dikgutsana tsena bohloko.
Ke a halefa hobane rakgadi o bontsha ho hloka boikarabelo. ✓✓ (2)
- Dikarabo tse nepahetseng tsa bahlahlobuwa di abelwe matshwao** [17½]

POTSO YA 12: Ha ke kope tshwarelo – T Lekitlane

- 12.1 A bolawe, ✓ a lelekwe, ✓ ba habo ba bolawe. ✓ (3)
- 12.2 Ke sonete. ✓½ (1½)
- 12.3 E na le mela e 14. ✓✓ (2)
- 12.4 Phetapheto e tsepameng/ya mantswe/Epanalepsese. ✓ (1)
- 12.5 Tshotleho/B ✓ (1)
- 12.6 Ba hloka moo ba dulang teng/C ✓ (1)
- 12.7 Ho matlafatsa/toboketsa/hatella/D ✓ (1)
- 12.8 Ba ne ba futsanehile/hloka/ha ba na letho. ✓✓ (2)
- (Ha mohlalobuwa a fanne ka maele/maelana a bolelang ntho e le nngwe
le mola wa 6 a se abelwe matshwao, hoba o lokela ho hlalosa se
bolelwang ke mola ona).**
- 12.9 Asonense. Ho boeleditswe modumo wa 'a'. /Alithereishene, ho boeletswa
modumo wa 'n'. ✓ (1)
- 12.10 Rapolasi/motho ya mo utlwisitseng bohloko/mo nketseng ding tsa hae. ✓✓ (2)

- 12.11 Tjhe. Borui bona ha a bo sebeletsa, o qhekanyeditse batho.
E. O sebedisitse bohlole/maqiti hore a rue. ✓✓ (2)
E le nngwe feela. [17½]

KAPA**POTSO YA 13: Kodiamalla – J Rathebe**

- 13.1 Molathothokisong wa 2/✓ Ho ngotla palo ya mantswe hore mola o balehe ka
potlako/kgutsufatsa palo ya mantswe/bolelele ba mola. ✓✓ (3)
- 13.2 Molathothokisong wa 5 ✓ (1)
- 13.3 Enjambementa/motjetje/molatswelli/pholletso/molaphollatsi ✓ (1)
- 13.4 Molathothokisong wa 8/ A bitswa ke sa ikanya menwana. ✓ (1)
- 13.5 Bitswa. ✓ (1)
- 13.6 Lefu le sehloho.
Ho hlokahallwa ke motswadi ho bohloko. ✓✓ (2)
E le nngwe feela.
- 13.7 Sethothokisi se ne se utlwile bohloko. ✓✓ (2)
- 13.8 Karaburetso ya kamo/thetso/pono. ✓ (1)
- 13.9 Hlooho ya lelapa/C. ✓ (1)
- 13.10 E, batho ba bang ha ba hlokahalletswe ha ba na boikgethelo, empa ba lokela
ho apara thapo/diaparo tse ntsho. ✓✓ (2)
- 13.11 Phetapheto ya mantswe (✓), /phetapheto e tshekalletseng, e matlafatsa
moelelo/hatella bohloko boo sethothokisi se bo utlwileng. ✓½ (2½)
[17½]

KAPA**POTSO YA 14: Mmadiberwane – T Leballo**

- 14.1 Kgotso/nala ✓ (1)
- 14.2 Sa ho hatella/matlafatsa/toboketsa/ho hokahanya mela. ✓✓ (2)
- 14.3 Tomatso. ✓ Thothokisong ya mofuta ona sethothokisi eka se a rorisa athe se
a phoqa, sepheo e le ho kgalemela. ✓ (½) (2½)
- 14.4 Nnete. Mela ya 15 – 18 ✓✓ (2)

- 14.5 Ho hatella. ✓✓ (2)
- 14.6 Ha o le motho o lokela ho phedisana le ba bang ka kgotso. ✓✓ (2)
- 14.7 Meleng ya 8, 9 le 12. ✓✓ (2)
- 14.8 Phetapheto ya sebopeho/e tsepameng ✓ (1)
- 14.9 Meleng ya 4 le 6 ✓✓ (2)
- 14.10 Phetapheto ya sebopeho ✓ (1)

[17½]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 70